

Commissie Gebiedsbepaling Geopark

Inleiding

In de bijeenkomsten van 5 september en 4 oktober 2019 heeft deze commissie vanuit de disciplines geologie/geomorfolgie, geohydro-ecologie en cultuurhistorie zich gebogen over kansrijke grenzen voor het toekomstige Geoparkinitiatief, bundeling van Gooi & Vecht en Heuvelrug. In deze commissie was ook inbreng vanuit het Geopark De Hondsrug.

Rode draad

Leidend bij de keuzes waren in de eerste plaats de zichtbare aardkundige waarden, direct daarna gevolgd door de rol van de mens als geologische factor. Tegelijk werd in het achterhoofd gehouden dat de Nederlandse Geoparkcommissie niet meer op zoek is naar 'een stuwwal' (lees: pleistocene, gestuwde landschappen). Daaruit afleidend werd door de commissie gebiedsbepaling het thema 'water' als zeer relevant ingeschat. Met de drie-eenheid zichtbare aardkundige waarden, de mens en het water werd – met in het achterhoofd het voorliggende gebied – gezocht naar een zinvolle begrenzing.

Vertrekpunt

De watersystemen rondom de stuwwallen van 't Gooi / Heuvelrug werden als vertrekpunt genomen. In veel gevallen betreft dat de gebieden die beïnvloed worden door kwel vanuit de stuwwal, in enkele gevallen zijn de grotere watersystemen op zichzelf als rode draad meegenomen en is van daaruit bekeken wat er landschappelijk tot het Eem-, Rijn- en Vechtsysteem behoorde. In de praktijk betekent dat:

- dat in het noordoosten het Eemsysteem met zijn veenontginningen aan weerszijden als grenszone geldt;
- dat in het zuidoosten, waar geen riviersysteem aanwezig is, de grenszone tussen de kwelinvloed vanuit de Heuvelrug en de kwelinvloed vanuit de Veluwe als begrenzing is gekozen;
- dat in het zuiden de Nederrijn met zijn zichtbare stroomrugontginningen aan weerszijden als grenszone geldt;
- dat in het zuidwesten nabij de Kromme Rijn zowel het slagenlandschap op het zand als de zuidelijker gelegen stroomrugontginningen van de Kromme Rijn en het aangrenzende gebied bij Wijk bij Duurstede (Wijker Broek) worden meegenomen, maar Schalkwijk door zijn afwijkende ondergrond/genese en landschapsstructuur buiten het gebied valt;
- dat in het westen, bij Utrecht, de loop van de Vecht wordt gevolgd, inclusief de vergraven Vechtloop (Oude Gracht) in het stedelijk gebied, omdat de westelijke oeverzone daar toch nagenoeg volledig bebouwd is en een bufferzone westelijk van de Vecht daardoor aardkundig minder relevant is;
- dat in het noordwesten, ten noorden van Utrecht, waar weer sprake is van een zichtbaar en beleefbaar landelijk gebied, de grens is gelegd op de Aa/Angstel/Gein om het volledige Vechtlandschap met zijn ontginningen aan weerszijden te betrekken;
- dat in het noorden het Noord-Hollandse en Utrechtse deel van de randmeren is betrokken, inclusief Pampus als cultuurhistorisch rijke plek met zijn wortels in de geologie.

Discussiepunten

- De begrenzing is op puur inhoudelijke gronden gestoeld. Slechts in enkele gevallen is een praktische keuze gemaakt, bijvoorbeeld om ter hoogte van Utrecht-stad niet de ontginningen ten westen van de Vecht te betrekken (die er door de verstedelijking immers niet meer zijn). Wat niet is gedaan, is de afweging gemaakt of het opportuun is in het gebied ook stedelijke gebieden, zowel aan de rand als in het hart, mee te nemen. Zo niet, dan zou je de gebiedsgrens strak om bijvoorbeeld Amersfoort, Utrecht, Houten en Veenendaal kunnen

leggen. Maar wat doe je dan met steden die 'toevallig' niet aan de rand liggen, maar er middenin?

- Wat eveneens niet in de afweging is meegenomen is de politiek-strategische wenselijkheid om stukken Gelderland bij het Geopark te betrekken. Om inhoudelijke redenen zijn nu de zuidelijke Rijnsoever tussen Kesteren en Rijswijk en het Gelderse deel van de Blauwe Kamer bij het gebied betrokken.